

TÜRKİYE’DE 1900-2012 YILLARI ARASINDA YAYINLANAN BATI MÜZİK TEORİSİ KİTAPLARINDAKİ TERMINOLOJİNİN İNCELENMESİ

Gökhan YALÇIN¹

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yayınlanan Batı müzik teorisi kitaplarında kullanılan terimlerin hangi değişimlere uğradığı, hangilerinin unutulduğu, hangilerinin benimsenerek Türkçe müzik terminolojisine girdiği başka bir deyişle söz konusu kitaplardaki terminolojinin değişim ve gelişimini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Bu amaçla, 1900 yılından günümüze kadar yayınlanmış Batı müzik teorisi (nazariyat) kitaplarına ulaşılmış ve sıklıkla kullanılan, müzik teorisi konusunun ana terimleri belirlenmiştir. Bu terimler yıllarına ve kullanılma yüzdelerine göre sıralanmış, hangi terimlerin değişime uğradığı, hangilerinin benimsendiği ve günümüzde hangi terimlerin kullanıldığının belirlenmesine çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terminoloji, müzik teorisi, Türkçe Batı müziği terminolojisi

¹ Yrd.Doç.Dr., Kırıkkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bölümü, gyalcin@hotmail.com

INVESTIGATION OF TERMINOLOGY OF THE WESTERN MUSIC THEORY BOOKS PUBLISHED IN TURKEY BETWEEN 1900-2012

ABSTRACT

The aim of this study is determined as the music terms which are suffered changes, which are forgotten and which adopted and are entered into the Turkish music terminology, used in the western music theory books published in Turkey. In other words, to reveal the change and improvement of the terminology used in the books as mentioned. For this purpose, western music theory books published so far been achieved since 1900 and determined the frequently used main terms of the music theory. These terms are ranked according to the years and the percentage of usage, which terms are suffered a change, which are adopted and tried to determine what terms are used today.

Keywords : Terminology, music theory, Turkish western music terminology

1. GİRİŞ

Farklı kültürel değerlerden kaynaklanan müziklerin, farklı kültürel değerlerde ve dillerde algılanması veya anlatılması, o topluma uygun bir terminolojinin oluşması zordur ve uzun bir süreç gerektirebilir. Bu süreçte, çevirisi yapılan ya da yeniden türetilen terimlerin kabul edilmesi, benimsenmesi terimden terime farklılıklar gösterdiği gibi birçoğu da yapılan çalışmalara rağmen kullanılmadan unutulup kaybolduğu görülür. Türkçe Batı müziği terminolojisinin oluşmasında da bu sürecin yaşandığı söylenebilir.

Bilindiği gibi, Türkçe Batı müziği terimlerine Türkçe müzik terimleri sözlüklerinden ulaşılabilir. Fakat, terminolojinin değişim ve gelişiminin yaşandığı süreçte kullanılan bir çok terim sözlüklerde yer almaz. Bu sebeple terimlerin değişimini ve gelişimini tam olarak müzik terimleri sözlüklerinden değil, terimlerin büyük bir kısmına o konu ile ilgili ve o dönemde yayımlanan yazılı kaynaklardan ulaşılabilir. Örneğin, armoni ile ilgili terimlere o dönemlerde kullanılan müzik terimleri sözlüklerinin yanı sıra armoni kitaplarından, çalgı eğitimi ile ilgili terimleri o çalgı ile ilgili metotlardan ulaşabiliriz. Bu nedenlerle diyebiliriz ki, Türkçe müzik terimleri sözlükleri ve Türkçe müzik teorisi kitapları Türkçe Batı müziği terminolojisinin değişim ve gelişimini yansıtan en önemli yazılı kaynaklarıdır.

Türkçe Batı müziği terminolojisine ve bu terminolojinin kullanıldığı Batı müzik teorisine yönelik tarihi süreç incelendiğinde, Türkçe müzik terimleri üzerine yazılmış en önemli eserin Kazım Uz tarafından 1894 yılında yayımlanan “Ta’lim’i Musiki Yahud Musiki Istılahatı” adlı eseri olduğu görülür. Bu eser divan müziğinin basılan ilk sözlüğüdür (Oransay, 1964). Batı müzik teorisi ile ilgili ilk yazılı kaynak ise Hüseyin Remzi’nin 1292 [1875] yılında yayımladığı “Usul-i Nota” adlı kitabıdır. Bu eser Alexis de Garaude’nin “Principes Elementaires de Musique” adlı eserinden yaptığı bir tercümedir. Bu eserde Hüseyin Remzi, Türkçeye İtalyancadan giren müzik terimleri yerine Fransızcanın tercih edilmesini tavsiye etmekte ve Batı musikisinde kullanılan kelimelere Türkçe karşılıklar önermektedir. Bu eseri 1900 yılına kadar 5 önemli teori kitabı daha takip etmiştir (Uslu, 1999:41-43). Bu kitaplardan sonuncusu ve en kapsamlısı Mehmed Zati’nin “Kütüphane-i musikiden Nazariyat-ı musiki” adlı eseridir. Zati (1899:10) eserinde terimleri kullanırken karışıklığa sebebiyet vermemek için gösterdiği dikkati şöyle ifade etmektedir:

Kaynaklar Fransızca olduğu için tanınmayan bir çok terimin Fransızcalarını yazıp yanlarına da Türkçelerini ekledim. Fakat, bazı İtalyanca ve Fransızca terimler ötenden beri musiki ehilleri tarafından kabul edilmiş ve aynı şekilde

kullanıldıklarından zihinleri karıştırmamak için eski terimleri tercüme ve değişikliğine lüzum görmedim (Zati, 1899:10).

Bu eserlerde önerilen ve bizzat yazarlar tarafından kullanılan terimler ile Türkçe Batı müziği terminolojisinin değişim ve gelişim sürecinin başladığı söylenebilir.

1927 yılına gelindiğinde yazılı kaynaklardaki Türkçe Batı müziği terminolojisinin ilk elli yılına ulaşılmıştır. Terminoloji konusunda geline nokta Musa Süreyya’nın “Musiki Kitabı” adlı eserinde görmemiz mümkündür. Süreyya (1927:25) kullandığı terimlerin hangi dillerden alındığından bahsederken bir anlamda da o dönemde kullanılan Türkçe Batı müziği terminolojisinin durumunu yansıtmaktadır:

Kitaptaki musiki ıstılahlarının bir kısmı Latince, İtalyancadan alınmıştır. Esasen bu tabirât beynelmilel bir mahiyet almış olup diğer milletlerin lisanlarında da aynı cehele isti’âl edilmektedir. Vaktiyle lisanımıza geçmiş ve maruf bulunmuş olan ıstılahat aynen muhafaza edilmiştir. Diğer bir takım tabirat daha var ki bunları hürmet kendi lisanında ifade etmiş olduğundan bu gibilerinde doğrudan doğruya Türkçeleri kullanılmıştır (Süreyya, 1927:25).

Mahmut R. Gazimihal’in 1961’de yayımladığı “musiki sözlüğü” adlı eserinde; son yıllarda bazı şahsi terim listeleri çıkarıldığını, bu durumun istikrarı bozduğunu ve müzik eğitiminin bu çatalanmalardan zarar göreceğini belirtmektedir (Gazimihal, 1961:V). 1960’lı yıllara gelindiğinde de müzik terimi üzerine çalışmaların devam ettiği ama istikrarın sağlanamadığı görülmektedir. Bu tarihe kadar bazı ana terimlerde de farklı kullanılışlar vardır. Batı müzik teorisi içerikli kitaplar incelendiğinde “musikî” tabirinin 1930-1961 yılları arasında hem “müzik” hem de “musiki” olarak kullanılırken 1961 ve daha sonraki yıllarda “müzik” olarak kullanıldığı görülür (Öktem, 1942; Saygun, 1958).

Gazimihal’den günümüze kadar sözlük ve ansiklopedik sözlükler de yayımlanmıştır. Tüm bu çalışmaların incelenmesinin, terminoloji üzerine hangi çalışmaların etkili olduğunun ve Türkçe Batı müziği terminolojisinin değişim ve gelişiminin belirlenmesinin, daha sonraki terminoloji çalışmalarına ışık tutması ve doğru, etkin, sağlıklı bir terminolojiye ulaşılması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.1. Problem Cümlesi

Türkiye’de 1900-2012 yılları arasında yayınlanan batı müzik teorisi kitaplarındaki terimler nasıl bir değişim ve gelişim izlemiştir? olarak belirlenmiştir. Alt problemler;

Nota yazımı ile ilgili terimler Türkçe müzik terminolojisinde ne şekilde kullanılmıştır?

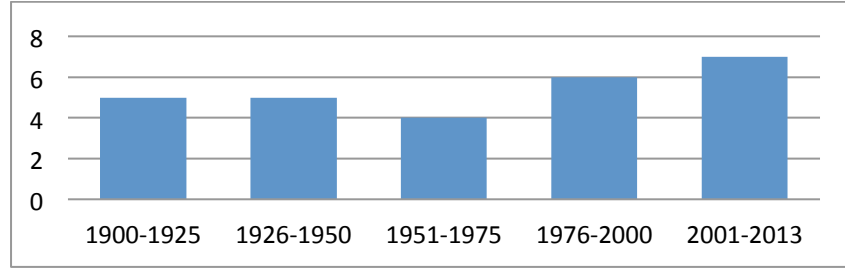
Temel müzik bilgileri ile ilgili terimler Türkçe müzik terminolojisinde ne şekilde kullanılmıştır?

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de yayınlanan Batı müzik teorisi kitaplarında kullanılan terimlerin hangi değişimlere uğradığı, hangilerinin unutulduğu, hangilerinin benimsenerek Türkçe müzik terminolojisine girdiği başka bir deyişle söz konusu kitaplardaki terminolojinin değişim ve gelişimini ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Bu amaçla 1900 yılından günümüze kadar yayınlanmış Batı müzik teorisi kitaplarına ulaşılmış ve sıklıkla kullanılan, müzik teorisinin ana terimleri belirlenmiştir. Bu terimler yıllarına ve kullanılma yüzdelerine göre sıralanmış, hangi terimlerin değişime uğradığı, hangilerinin benimsendiği ve günümüzde hangi terimlerin kullanıldığının belirlenmesine çalışılmıştır.

1.3. Yöntem

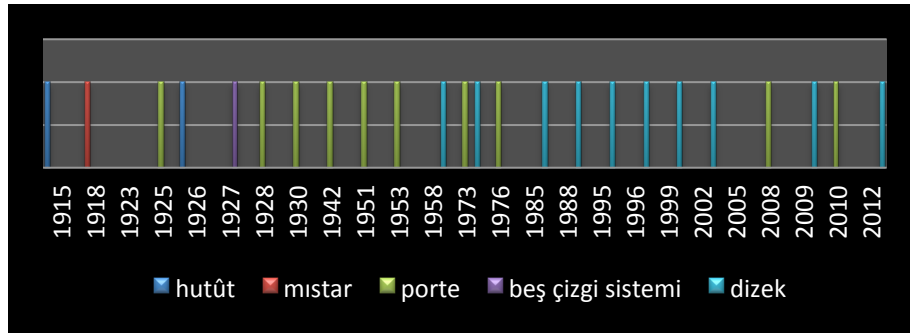
Bu araştırma, verilerin doküman incelemesi ile oluşturulduğu betimsel bir çalışmadır. Bilindiği gibi doküman incelemesi veya analizi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2008:187). Çalışmanın verileri, 1915 yılında yayınlanan Mehmed Zati’nin Kütüphane-i Musikiden Tedrisat-ı Musiki (Osmanlı Türkçesi) adlı eserinden günümüze kadar yayınlanmış Batı müzik teorisi kitaplarında kullanılan terimlerden elde edilmiştir (N:27). Bu terimlerin öncelikli olarak kaynağı olan yabancı kaynaklarda neler olduğu ve daha sonra da Türkçe terim olarak çevirilerinin neler olduğu belirlenmiştir. Belirlenen terimler kullanıldığı yıllara göre sıralanmış ve grafikler halinde sunulmuştur. İkinci olarak terimler müzik sözlükleri ve müzik ansiklopedileri gibi yazılı kaynaklardan taranmış, Batı müzik teorisi kitaplarına yansımalarının neler olduğu araştırılmış ve elde edilen bulgular yorumlanmıştır.

Grafik 1. Araştırmada Kullanılan Müzik Teorisi İçerikli Kitapların Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 1’de görüldüğü gibi 1900-1925 yılları arasında 5, 1926-1950 yılları arasında 5, 1951-1975 yılları arasında 4, 1976-2000 yılları arasında 6 ve 2001-2013 yılları arasında 7 Batı müziği teorisi içerikli kitap yayınlanmıştır. Örnekleme oluşturan kitapların 4’ü çeviridir ve kitapların 8’i Osmanlı Türkçesi ile yazılmıştır.

2. BULGULAR VE YORUM

Nota yazımı ile ilgili terimlerin (Fransızca “Portee”, İtalyanca “pentagramme”, İspanyolca “pautada”, İngilizce “the stave” ve Almanca “Linien-system” Olarak Kullanılan Terim ve İlgili Terimler) Türkçe Müzik Terminolojisinde Kullanılışına İlişkin Bulgular

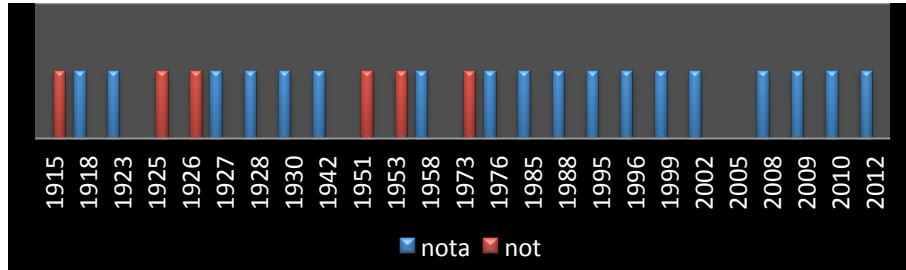
Grafik 2. “Hutût-mıstar-porte-beş çizgi sistemi-dizek²” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

² Nota yazısı için kullanılan beş paralel çizgiye denir (Köse, 2012:2).

Grafik 2’de yabancı dillerde “Portee”, “pentagrame”, “pautada”, “the stave” ve “Liniensystem” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1926 tarihlerinde “hutût”; 1918 tarihinde “mıstar”; 1925, 1928, 1930, 1942 1951, 1953, 1973, 1976, 2008 ve 2010 tarihlerinde “porte” ve 1958, 1973, 1985, 1988, 1995, 1996, 1999, 2002, 2009, 2012 tarihlerinde “dizek” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre beş farklı terim kullanılmıştır. Bu terimlerden 1958’den günümüze kadar bir kitap haricinde “dizek” teriminin kullanıldığı fakat “porte” teriminin haricinde diğerlerinin kullanılmadığı, unutulduğu görülmüştür. “Porte” ve “dizek” terimleri halen kullanılan terimler olduğu ve günümüzde birtek terimden bahsedilemeyeceği söylenebilir.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının 1964 tarihli yeni ve genişletilmiş basımında “dizek” terimine yer verilmiş ve “porte” teriminin eski terim olduğu belirtilmiştir (Uz, 1964:19). Bilindiği gibi, “dizek” terimi A. Adnan Saygun’un önerdiği TDK tarafından yayınlanan müzik terimlerden biridir (TDK, 1954:20). TDK “Büyük Türkçe Sözlüğü”nde de “porte” ve “dizek” terimlerinin her ikisine birden yer verilmektedir (TDK, 2012). Gazimihal 1961 yılında yayınladığı “Musiki Sözlüğü” adlı kitabında “dizek” teriminin “porte” ile birlikte kullanılmasının ikilik yarattığından bahsetmektedir. Ayrıca, fazlasıyla kullanılan “porte” tabiri yerine yeni teklif olunan bir kelimeyi kullanılmasının metinlerin kavranmasını bazen imkansız hale getirebileceğini ve Alman terminolojisinde bile nice tabirlerin hem yabancı, hem de Almanca olmak üzere hala ikiye kelime olarak kullanıldığını belirtmektedir. “Yabancı asıldan olanları mesleğin milletlerarası geçerliği, Almancaya çevrimleri de Almancalaştırmak tehliküğü yaşıyor. Bizde de “akor-düzen” ve “porte-dizek” gibi ikilikler bir müddet daha hüküm sürecektir” (Gazimihal, 1961:67). Porte-dizek ikiliğinin halen devam ettiği görülmektedir.

Grafik 3. “Nota-not³” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

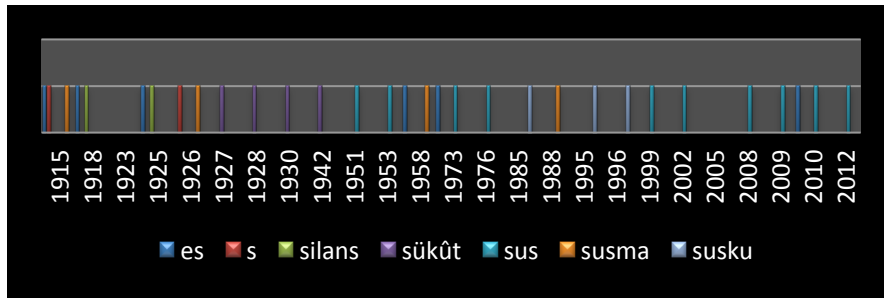

³ Seslerin yüksekliklerini ve sürelerini gösteren işaretlerdir (Köse, 2012:2).

Grafik 3’de yabancı dillerde “note” ve “nota” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1925, 1926 ve 1951 tarihlerinde “not”; 1918, 1923, 1927, 1928, 1930, 1942, 1958, 1976, 1985, 1988, 1995, 1996, 1999, 2002, 2008, 2009, 2010 ve 2012 tarihlerinde “nota” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre iki farklı terim kullanılmıştır.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabı incelendiğinde “Nota” terimine yer verildiği görülür (Uz, 1310/1894:51). Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “Nota” teriminin Türkçe müzik terminolojisine geçtiği rahatlıkla söylenebilir.

Grafik 4. “Es-s-silans-sükût-sus-susma-susku⁴” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 4’de görüldüğü gibi yabancı dillerde “silence” ve “silenzio” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1926, 1958 ve 1988 tarihlerinde “susma”; 1915, 1926 tarihlerinde “s”; 1918, 1925 tarihlerinde “silans”; 1915, 1918, 1925, 1958, 1973 ve 2010 tarihlerinde “es”; 1927, 1928, 1930 ve 1942 tarihlerinde “sükût”; 1985, 1995 ve 1996 tarihlerinde “susku”; 1951, 1953, 1973, 1976, 1999, 2002, 2008, 2009, 2010 ve 2012 tarihlerinde ise “sus” terimleri kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre yedi farklı terim kullanıldığı görülmektedir.

Ahmet Adnan Saygun TDK tarafından yayınlanan müzik terimlerinde “es” terimini önermiştir (1954:23). TDK’nin “Büyük Türkçe Sözlüğü”nde ise sadece “es” terimine yer verilmiştir (TDK, 2012). 1999 yılından itibaren günümüze kadar “sus”

⁴ Müzikteki sessiz süreleri gösteren işaretlere denir (Köse, 2012:2).

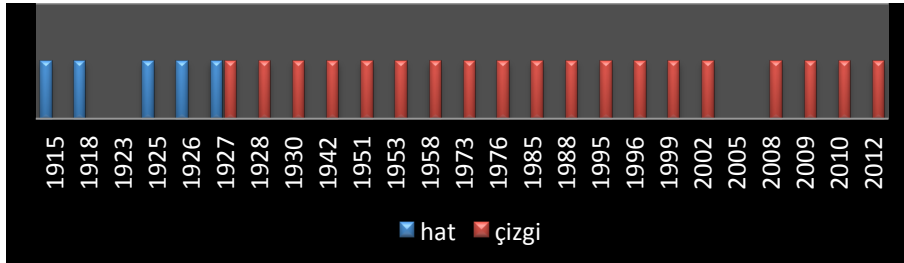
teriminin kullanıldığı ve Türkçe müzik terminolojisine girebilecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 5. “Ara-beyaz-aralık-çizgi arası-boşluk⁵” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 5’te görüldüğü gibi yabancı dillerde “espace”, “interligne” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarındaki karşılığı olarak 1915, 1926, 1951, 1999, 2008 ve 2009 tarihlerinde “ara”; 1918, 1925 tarihlerinde “beyaz”; 1925, 1930, 1953, 1973, 1976, 1985, 2002 ve 2010 tarihlerinde “aralık”; 1927, 1928 ve 1942 tarihlerinde “çizgi arası”; 1958, 1988, 1995, 1996 ve 2012 tarihlerinde ise “boşluk” terimleri kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre beş farklı terim kullanıldığı görülmektedir. “Espace” terim karşılığı olarak Türkçe terminolojiye girebilecek net bir terim olmadığı görülmektedir.

Grafik 6. “Hat-Çizgi⁶” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

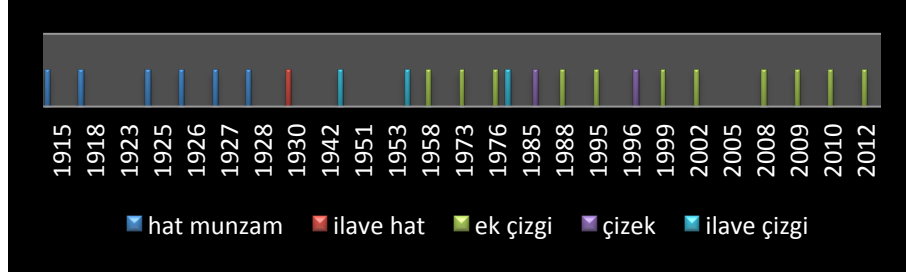

⁵ Dizek çizgileri arasındaki boşluğa denir.

⁶ Dizeği oluşturan paralel yatay çizgilere denir.

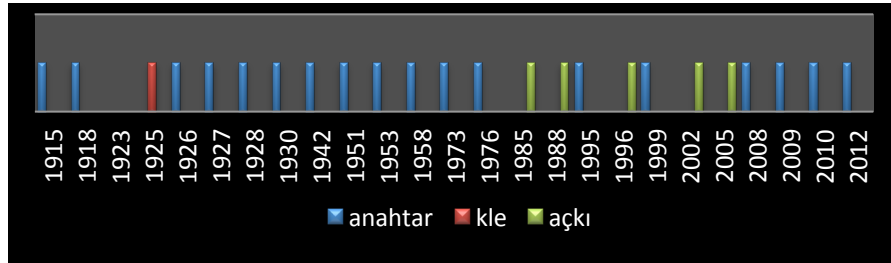
Grafik 6’da görüldüğü gibi Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915-1927 yılları arasında “hat”; 1927-2012 yılları arasında ise “çizgi” terimi kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre iki farklı terim kullanılmıştır. “Çizgi” teriminin Türkçe müzik terminolojisine girdiği rahatlıkla söylenebilir.

Grafik 7. “Hat munzam-ilave hat-ek çizgi-çizek⁷” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 7’de görüldüğü gibi Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915-1928 tarihleri arasında “hat munzam”; 1930 tarihinde “ilave hat”; 1985 ve 1996 yılında “çizek”; 1942, 1953 ve 1976 tarihlerinde “ilave çizgi”; 1958-2012 tarihleri arasında ise “ek çizgi” terimleri kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre beş farklı terim kullanıldığı görülmektedir. “Ek çizgi” teriminin Türkçe terminolojiye girdiği söylenebilir.

Grafik 8. “Anahtar-Kle-Açık⁸” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

⁷ Dizeğin altına veya üstüne yazılan paralel küçük çizgilere denir (Köse, 2012:7).

⁸ Notaların dizek üzerinde yazıldıkları yerin hangi sese karşılık geldiğini belirten şekle denir (Köse, 2012:6).

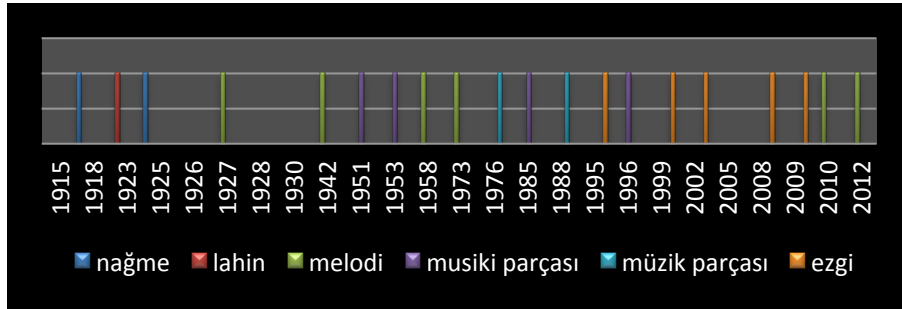
Grafik 8’de görüldüğü gibi yabancı dillerde “clef”, “clavis”, “schussel” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarındaki Türkçe karşılığı olarak 1915, 1918, 1926, 1927, 1928, 1930, 1951, 1958, 1995, 1999, 2008, 2012 tarihlerinde “anahtar”; 1925 tarihinde “kle”; 1985, 1988, 1996, 2002 ve 2005 tarihlerinde de “açkı” terimleri kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 tarihleri arasında üç farklı terim kullanıldığı görülmektedir.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının 1964 tarihli yeni ve genişletilmiş basımında “miftah” “anahtar” ve “açkı” terimlerine yer verilmiştir (Uz, 1964:8-9). Faruk Yener “Musiki Lûgatı” adlı kitabında (Yener, 1944:11), Saygun (TDK, 1958:16) müzik terimlerinde, Gazimihal (1961:196) “musiki sözlüğü” adlı kitabında ve TDK Büyük Türkçe Sözlükte “anahtar” terimine yer verilmiştir (TDK, 2012). “Anahtar” teriminin Türkçe müzik terminolojisine girdiği söylenebilir.

Temel müzik bilgileri ile ilgili terimlerin Türkçe Müzik Terminolojisinde Kullanılışına İlişkin Bulgular

Fransızca “Portee”, İtalyanca “pentagrame”, İspanyolca “pautada”, İngilizce “the stave” ve Almanca “Liniensystem” Olarak Kullanılan Terim ve İlgili Terimlerin Türkçe Müzik Terminolojisinde Kullanılışına İlişkin Bulgular

Grafik 9. “Nağme-lahin-melodi-musiki parçası-müzik parçası-ezgi”⁹
Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 9’da yabancı dillerde “Melodie”, “Melody”, ve “Melodia” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1918 ve

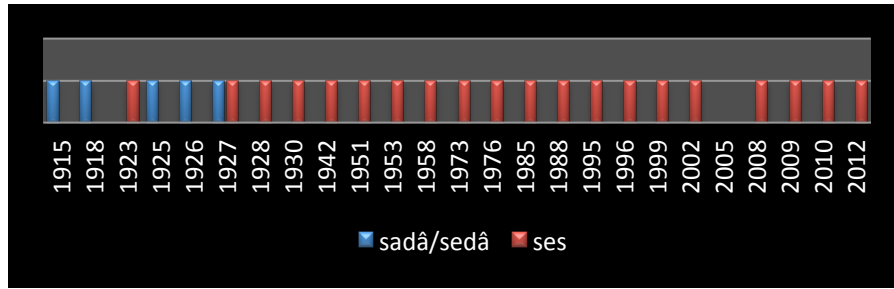
⁹ Sesleri tane tane işitilerek ilerleyen ardıllık (Gazimahal, 1961:152).

1925’de “Nağme”, 1923 tarihinde “Lâhin”; 1927, 1942, 1958, 1973, 2010 ve 2012 tarihlerinde “Melodi”; 1951, 1953, 1985 ve 1996’da “Musiki parçası”; 1976 ve 1988’de “müzik parçası” ve 1995, 1999, 2002, 2008 ve 2009 tarihlerinde ise “ezgi” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre altı farklı terim kullanılmıştır.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının ilk basımında “nağme” terimine (Uz, 1894:50) 1964 tarihli yeni ve genişletilmiş basımında ise ilaveten “ezgi” terimine yer verilmiş ve bu terimin karşılığı olarak önceden “lahn/lahin” terimlerinin kullanıldığı belirtilmiştir (Uz, 1964:23). Faruk Yener “Musiki Lûgatı” adlı kitabında “melodi” terimine yer vermiştir (Yener, 1944:56). TDK Büyük Türkçe Sözlükte “ezgi”, “melodi” ve “nağme” terimlerine yer verilmiştir (TDK, 2012). “Ezgi” terimi ise A. Adnan Saygun’un önerdiği TDK tarafından yayınlanan müzik terimlerden biridir (TDK, 1954:16).

Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “Ezgi” ve “melodi” terimlerinin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek iki muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 10. “Sedâ/sadâ-ses”¹⁰ Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

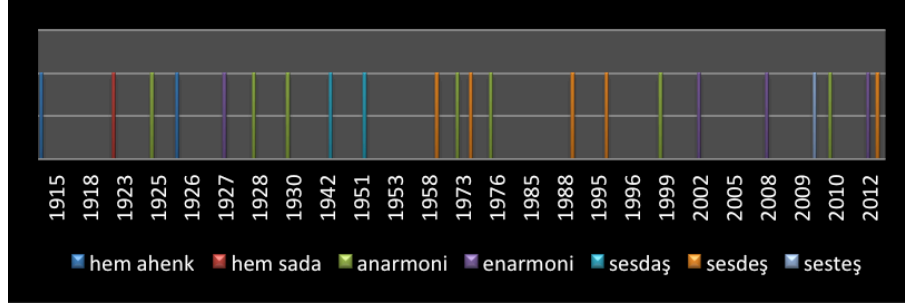

Grafik 10’da Fransızca “Son”, İtalyanca “Suono”, İngilizcede “sound”, İspanyolca “sonido” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1918, 1925, 1926 ve 1927’de “sada/seda”; 1923, 1927-2012 tarihleri arasında “ses” teriminin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında iki farklı terim kullanılmıştır. “ses”

¹⁰ Bir cisimde oluşan titreşimlerin iletken ortamlara yayılarak işitme organımızla algılanmasına denir (Köse, 2012:1).

teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 11. “Hem ahenk-hem sada-anarmoni-enarmoni-sesdaş-sesdeş-sesteş¹¹” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

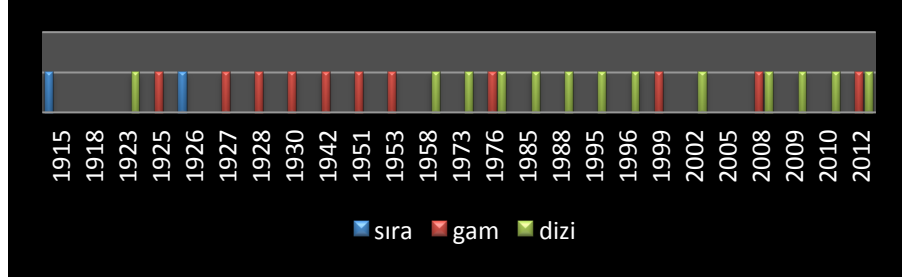
Grafik 11’de Fransızca “Enharmonie”, İtalyanca “enarmonia”, İngilizcede “enharmonie”, Almanca “enharmonisch” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915 ve 1926’da “hem ahenk”; 1923 tarihinde “hem sada”, 1925, 1928, 1930, 1973, 1976, 1999 ve 2010 tarihlerinde “anarmoni”; 1927, 2002, 2008 ve 2012 tarihlerinde “enarmoni”; 1942 ve 1951’de “sesdaş”; 1958, 1973, 1988, 1995 ve 2012’de “sesdeş”; 2009 tarihinde ise “sesteş” teriminin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında yedi farklı terim kullanılmıştır.

Arel (1953:95) “Musiki Mecmuası” adlı dergide yayınladığı müzik terimlerinde “enharmonique” terimine karşı “eşselen” terimini, Saygun ise TDK tarafından yayınlanan müzik terimlerinde ise “sesdeş” terimini önermiştir. Gazimihal (1961:80) müzik sözlüğünde “enarmoni” ve “sesdeş” terimlerine yer vermiştir. Ayrıca Gazimihal (1961:13-80) “enarmoni” ile “anarmoni” terimlerinin karıştırılmaması gerektiğini vurgulamakta ve “anarmoni” teriminin “seslerin kulağa hoş gelmeyen bileşimi...armoni kurallarına göre yazılmamış” anlamına geldiğini belirtmiştir. TDK Büyük Türkçe Sözlükte “sesteş” terimine yer verilmiştir (TDK, 2012). Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde, “Sesdeş-sesteş” ve “enarmoni” terimlerinin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terimler olduğu söylenebilir.

¹¹ Adı farklı olan aynı perdeye denir (sol diyez, la bemol gibi) (Köse, 2012:2).

Fransızca “Gamme”, İngilizce “scale”, İtalyanca “gamma” ve Almanca “skala” Olarak Kullanılan Terim ve İlgili Terimlerin Türkçe Müzik Terminolojisinde Kullanılışına İlişkin Bulgular

Grafik 12. “Sıra-gam-dizi”¹² Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

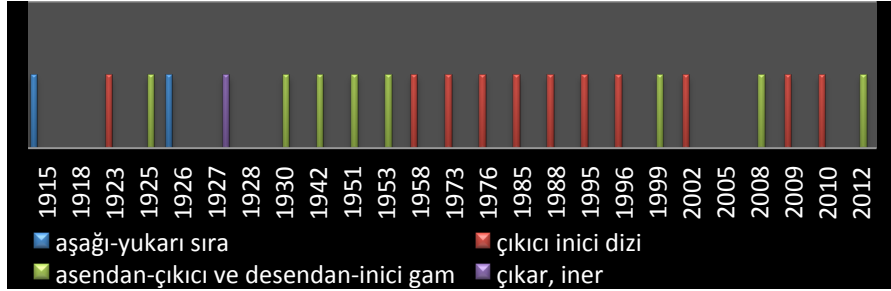

Grafik 12’de yabancı dillerde “gamme”, “scale”, “gamma” ve “skala” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915 ve 1926’da “sıra”; 1923, 1958, 1973, 1976, 1985, 1988, 1995, 1996, 2002, 2008, 2009, 2010 ve 2012 tarihinde “dizi”; 1925, 1927, 1928, 1930, 1942, 1951, 1953, 1976, 1999, 2008 ve 2012 tarihlerinde “gam” teriminin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre üç farklı terim kullanılmıştır.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının ilk basımında “gam”, “ıskala” ve “silsile-i esvat-ı musiki” terimlerine (Uz, 1894:6-7-41-63), 1964 tarihli yeni ve genişletilmiş basımında ise bu terimlere ilaveten “aşıt” terimine de yer verilmiştir (Uz, 1964:9). “Dizi” terimi ise Hüseyin Sadettin Arel’in bulduğu ve kullandığı müzik terimlerinden biridir (Arel, 1953:95). Tüm yazılı kaynaklara göre “gam” ve “dizi” terimlerinin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek iki muhtemel terim olduğu söylenebilir.

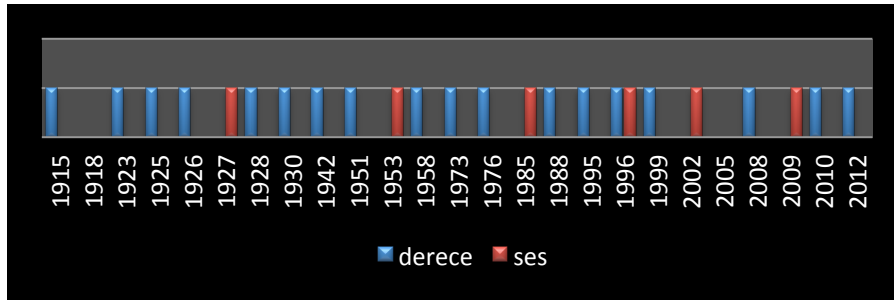
¹² Herhangi bir perdeden başlayarak oktavına kadar aradaki perdelerin ardışık olarak sıralanmasına denir (Köse, 2012:72).

Grafik 13. “Aşağı ve yukarı sıra-çıkıcı ve inici dizi-inici (desendan) ve çıkıcı (asendan) gam-çıkır ve iner¹³” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 13'te Fransızca “Gamme ascendant-descendant” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1926’da “aşağı-yukarı sıra”; 1927 tarihinde “çıkır-iner”; 1923, 1958, 1973, 1976, 1985, 1988, 1995, 1996, 2002 2009 ve 2010 tarihlerinde “çıkıcı-inici dizi”; 1925, 1930, 1942, 1951, 1953, 1999, 2008 ve 2012 tarihlerinde “çıkıcı (asendan)-inici (desendan) gam” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında dört farklı terim kullanılmıştır. “Çıkıcı-inici gam” ve “çıkıcı-inici dizi” terimlerinin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek iki muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 14. “Derece-ses¹⁴” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

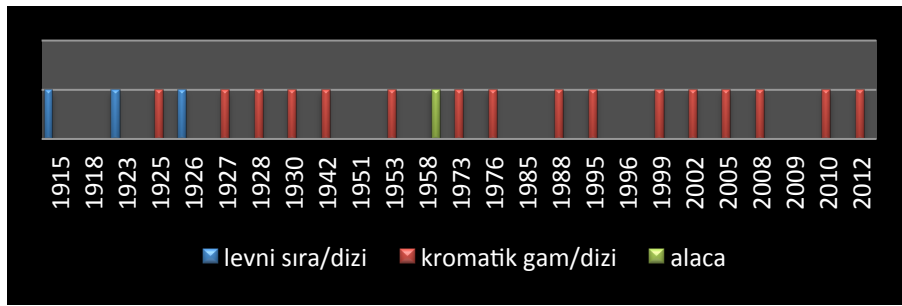
¹³ Dizi seslerinin pestten tize doğru sıralanmasına denir.

¹⁴ Ses dizisi merdivenindeki her basamağa denir (Gazimihal, 1961:61).

Grafik 14’de görüldüğü gibi Fransızca “degre”, İngilizce “degree” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1927, 1953, 1985, 1996, 2002 ve 2009 yıllarında “ses”; diğer tüm yıllarda da “derece” terimi kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında iki farklı terim kullanıldığı görülmektedir.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının 1964 tarihli yeni ve genişletilmiş basımında “aşama” terimine yer verilmiş ve bu terimin karşılığı olarak önceden “derece-basamak” terimlerinin kullanıldığı belirtilmiştir (Uz, 1964:9). Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “Derece” teriminin Türkçe müzik terminolojisine girdiği rahatlıkla söylenebilir.

Grafik 15. “levni sıra/dizi-gam kromatik/kromatik gam-alaca¹⁵”
Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

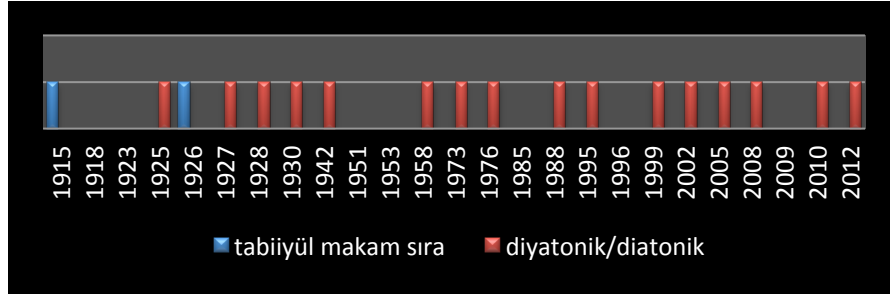

Grafik 15’de görüldüğü gibi Fransızca “choromatique gamme”, İngilizce “chromatic scale” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1923 ve 2026 yıllarında “levni sıra/dizi”; 1958 yılında “alaca ve diğer tüm yıllarda da “kromatik gam/dizi” terimi kullanılmıştır. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında üç farklı terim kullanıldığı görülmektedir.

Saygun (1958:7) müzik terimlerinde “alaca” terimine; Gazimihal (1961:141) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “kromatik” ve “alaca” terimine yer vermiştir. Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “kromatik” teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

¹⁵ Dizinin herhangi bir perdesinden başlayarak dizi seslerinin yarım seslerle sıralanmasına denir.

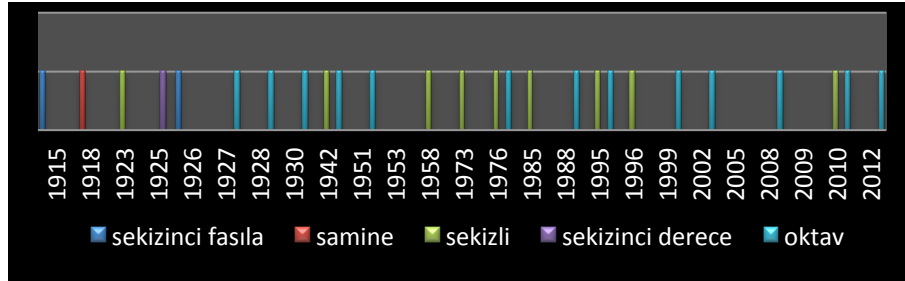
Grafik 16. “Tabiiyül makam sıra-diyatonik/diatonik¹⁶” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 16’da Fransızca “diatonique”, Almanca “diatonic” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915 ve 1926’da “tabiiyül makam sıra”; 1925 yılından günümüze ise “diatonik/diatonik” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında iki farklı terim kullanılmıştır.

Saygun (1958:9) müzik terimlerinde “yalın” terimine; Gazimihal (1961:63) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “diatonik” ve “yalın” terimine yer vermiştir. Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “diatonik/diatonik” teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 17. “Sekizci fasıla-samine-sekizli-sekizinci derece-oktav¹⁷” Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

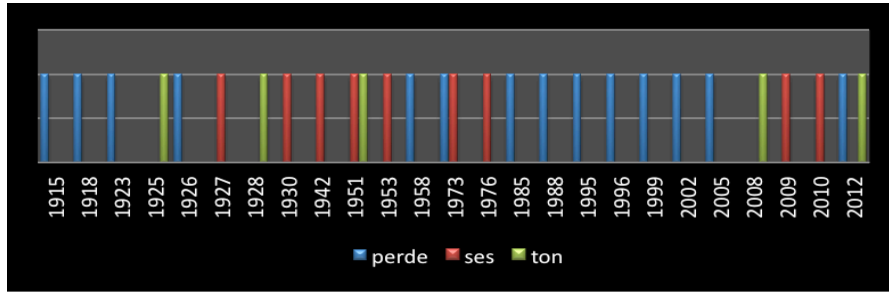
¹⁶ Dizi seslerinin diatonik sırayla sıralanmasına denir (Köse, 2012:73).

¹⁷ Arasında 6 tam ton uzaklık olan sekizli aralığa denir (Köse, 2012:53).

Grafik 17’de Fransızca “octave”, Almanca “oktave” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915 ve 1926’da “sekizinci fasıla”; 1918 tarihinde “samine”, 1923, 1942, 1958, 1973, 1976, 1985, 1995 ve 1996 tarihlerinde “sekizli”; 1925’de “sekizinci derece”; 1927, 1928, 1930, 1942, 1951, 1976, 1988, 1995, 1999, 2002, 2008, 2010 ve 2012 tarihlerinde ise “oktav” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında beş farklı terim kullanılmıştır.

Uz (1964:61) “musiki ıstılahatı” kitabında, Arel (1953:96) musiki mecmuasında ve Saygun (1958:18) müzik terimlerinde “sekizli” terimine; Yener (1944:67) “oktav” terimine ve Gazimihal (1961:185) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “sekizli” ve “oktav” terimine yer vermiştir. Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “Oktav” teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 18. “Perde-ses-ton”¹⁸, Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 18’de İngilizce “pitch” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1918, 1923, 1926, 1958, 1973, 1985, 1988, 1995, 1996, 1999, 2002, 2005 ve 2012’de “perde”; 1927, 1930, 1942, 1951, 1953, 1973, 1976, 2009 ve 2010 tarihlerinde “ses”; 1925, 1928, 1951, 2008 ve 2012 tarihlerinde “ton” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında üç farklı terim kullanılmıştır.

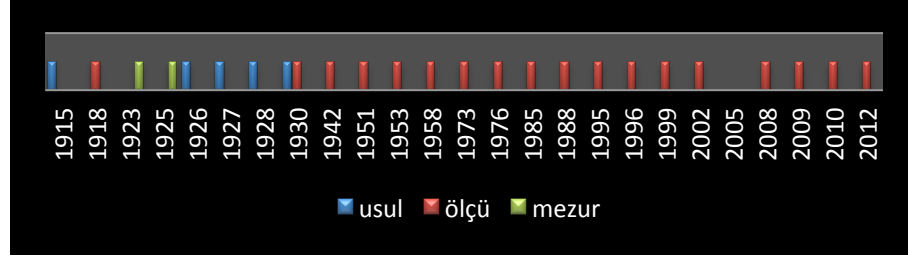
Uz (1864:14; 1964:54) “musiki ıstılahatı” kitabında, Saygun (TDK, 1958:25) müzik terimlerinde ve Gazimihal (1961:251) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “perde” terimine yer vermiştir. Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde Farsçadan

¹⁸ Müzik sistemlerinde kullanılan dizilerin seslerini ifade eder (Köse, 2012:42).

dilimize giren “perde” teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Fransızca “mesure”, İngilizce “measure”, İtalyanca “misura”, Almanca “takt” Olarak Kullanılan Terim ve İlgili Terimlerin Türkçe Müzik Terminolojisinde Kullanılışına İlişkin Bulgular

Grafik 19. “usul-ölçü-mezur”¹⁹, Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

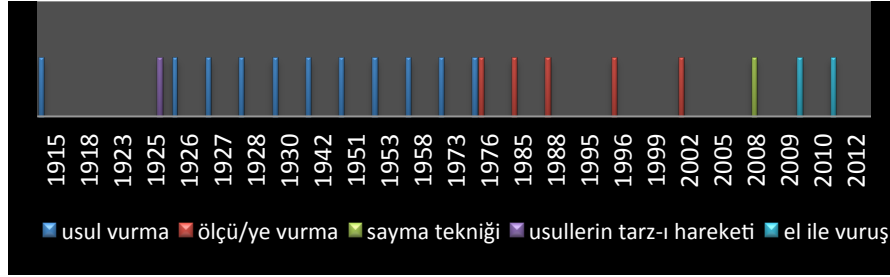

Grafik 19’da Fransızca “mesure”, İngilizce “measure”, İtalyanca “misura” ve Almanca “takt” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1926, 1927, 1928 ve 1930’da “usul”; 1923 ve 1925 tarihinde “mezur”; 1918, 1930, 1942, 1951, 1953, 1958, 1973, 1976, 1985, 1988, 1995, 1996, 1999, 2002, 2008, 2009, 2010 ve 2012 tarihlerinde “ölçü” teriminin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında üç farklı terim kullanılmıştır.

Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının ilk basımında “batuta” terimine yer vermiştir (Uz, 1894:11). Faruk Yener “Musiki Lugatı” adlı terimler sözlüğünde “takt” terimine yer vermiş ve “zaman ölçüsü”, “mezür” anlamına geldiğini belirtmiştir (Yener, 1944:96). Kazım Uz’un “Talim-i Musiki yahud Musiki Istılâhatı” adlı kitabının 1964 tarihli yeni ve genişletilmiş basımında “ölçü” terimine yer verilmiş ve bu terimin karşılığı olarak önceden “batuta, mözür” terimlerinin kullanıldığı belirtilmiştir (Uz, 1964:53). Saygun (TDK, 1958:16) müzik terimlerinde ve Gazimihal (1961:196) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “ölçü” terimine yer vermiştir. Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “ölçü” teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

¹⁹ Bir müzik eserinin süre olarak bölümlere ayrılmasına denir (Köse, 2012:14).

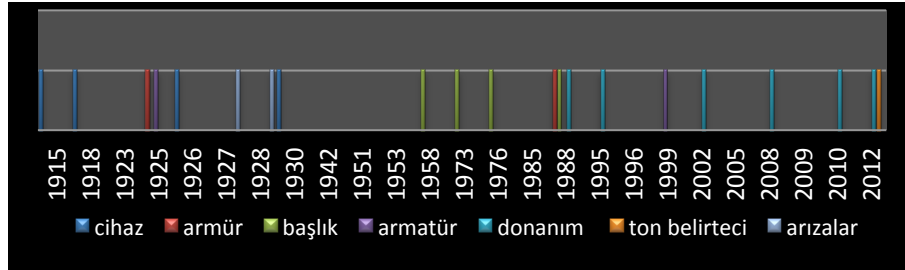
Grafik 20. “Usul vurma-ölçü/ye vurma-sayma tekniği-usullerin tarz-ı hareketi”²⁰, Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 20’de Fransızca “battre la mesure”, İngilizce “to beat time”, İtalyanca “battere la misura” ve Almanca “taktgeben” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915-1976 tarihleri arasında “usul vurma”; 1925’de “usullerin tarz-ı hareketi”; 2008’de “sayma tekniği”; 1976, 1985, 1988, 1996 ve 2002 tarihlerinde ölçü/ye vurma” ve 2009, 2010 tarihlerinde “el ile vurma” terimlerinin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında beş farklı terim kullanılmıştır.

Saygun (TDK, 1958:5) müzik terimlerinde ve Gazimihal (1961:196) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “ölçü vurma” terimine yer vermiştir. Tüm yazılı kaynaklar incelendiğinde “ölçü vurma” teriminin en sık kullanılan ve terminolojiye girecek muhtemel terim olduğu söylenebilir.

Grafik 21. “Cihaz-armür-başlık-armatür-donanım-ton belirteci-arızalar”²¹, Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

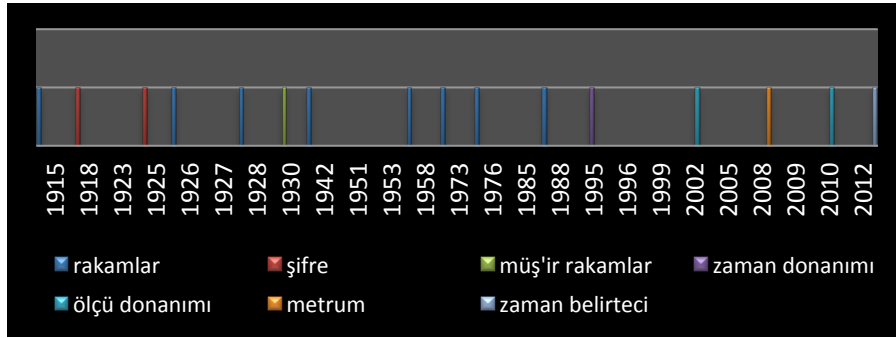
²⁰ Sağ elimizin hareketiyle bir ölçünün zamanlarını saymaya denir (Gazimihal, 1961:196).

²¹ Anahtardan sonra dizeğin ilgili çizgi veya boşluğuna yazılan işaretlere denir (Köse, 2012:82).

Grafik 21’de Fransızca “armure”, İngilizce “key signature” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1918, 1926 ve 1930’da “cihaz”; 1925 ve 1988 tarihlerinde “armür”; 1958, 1973, 1976 ve 1988’de “başlık”; 1925 ve 1999’da “armatür”; 1988, 1995, 2002, 2008, 2010 ve 2012 tarihlerinde “donanım”; 2012’de “ton belirteci”; 1927 ve 1928 tarihlerinde ise “arıza” teriminin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında yedi farklı terim kullanılmıştır.

Saygun (TDK, 1958:4) müzik terimlerinde ve Gazimihal (1961:36) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “başlık” terimine yer vermiştir. Arel (1953:95) ise “armature” ve “armure” terimlerine karşılık “donanım” terimini önermiştir. Fransızca “armure”, İngilizce “key signature” terim karşılığı olarak Türkçe terminolojiye girebilecek net bir terim olmadığı görülmektedir.

Grafik 22. “Rakamlar-şifre-müş’ir rakamlar-zaman donanımı-ölçü donanımı-metrum-zaman belirteci”²² Terimlerinin Kullanıldığı Yıllara Göre Dağılımı

Grafik 22’de Fransızca “chiffres” olarak kullanılan terimin Türkiye’de yayınlanan Batı müziği teorisi kitaplarında 1915, 1926, 1928, 1942, 1958, 1973, 1976 ve 1988’de “rakamlar”; 1930 tarihinde “müş’ir rakamlar”; 1918 ve 1925’de “şifre”; 1995’de “zaman donanımı”; 2002 ve 2010 tarihlerinde “ölçü donanımı”; 2008’de “metrum”; 2012’de ise “zaman belirteci” teriminin kullanıldığı görülmektedir. İncelenen kitaplara göre 1915-2012 yılları arasında yedi farklı terim kullanılmıştır.

²² Müzik eserinin bir ölçüsündeki zaman sayısını belirten ve anahtardan sonra eserin başına yazılan rakamlara denir (Köse, 2012:15).

Arel (1953:96) ise “chiffre” terimlerine karşılık “rakamlama” terimini önermiştir. Saygun (TDK, 1958:7) müzik terimlerinde ve Gazimihal (1961:213) ise “musiki sözlüğü” adlı kitabında “rakam” terimine yer vermiştir. “Chiffres” terim karşılığı olarak Türkçe terminolojiye girebilecek net bir terim olmadığı görülmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada, 1900-2012 yılları arasında Türkiye’de yayınlanan Batı müzik teorisi içerikli kitaplarda kullanılan ana terimler araştırılmıştır. 112 yıl süre içerisinde hemen hemen ele alınan her terimin değişim ve gelişim gösterdiği söylenebilir (Tablo 1).

Yabancı Kaynaklarda Terim	Türkiye’de Yayınlanan Kaynaklarda Kullanılan Karşılıkları
Portee, pentagrame, pautada, the stave, Liniensystem	Porte, Hutût-mıstar-beş çizgi sistemi-dizek
Note, nota	Nota-not
silence, silenzio	Silans, Es-s-sükût-sus-susma-susku
espace, interligne	Ara-beyaz-aralık-çizgi arası-boşluk
Lines	Hat-Çizgi
Leger Lines	Hat munzam-ilave hat-ek çizgi-çizek
clef, clavis, schussel	Kle, Anahtar- Açık
Melodie, melody, melodia, Melodie	Melodi, Nağme-lahin-musiki parçası-müzik parçası-ezgi
Son, Suono, sound, sonido	Sedâ/sadâ-ses
Enharmonie, enarmonia, enharmonie, enharmonisch	anarmoni-enarmoni-Hem ahenk-hem sada-sesdaş-sesdeş
Gamme, scale, gamma, skala	Gam, Sıra- sıra-dizi
Gamme ascendant-descendant	Desendan, asendan, Aşağı ve yukarı sıra-çıkıcı ve inici dizi-inici ve çıkıcı gam-çıkıcı ve iner

degre, degree	Derece, Ses, aşama, basamak
choromatique gamme, chromatic scale	gam kromatik/kromatik gam-levni sıra/dizi-alaca
diatonique, diatonic	diyatonic/diatonic tabiiyül makam sıra- yalın
octave, octave	Oktav-Sekizci fasıla-samine-sekizli-sekizinci derece
ton”, “pitch	Perde-ses-ton
mesure, measure, misura, takt	Mezur-mözür, batuta-usul-ölçü
battre la mesure, to beat time, battere la misura, taktgeben	Usul vurma-ölçü vurma
armure, key signature	armür-armatür-Cihaz-başlık-donanım-ton belirteci-arızalar
Chiffres, chiffrage	şifre, metrum, Rakam, rakamlama, rakamlar, müş’ir rakamlar, zaman donanımı, zaman belirteci, ölçü donanımı

Tablo 1. 1900-2012 yıllarında kullanılan terimler

Hüseyin Remzi’nin 1875 yılında yayınladığı “Usul-i Nota” ile başlayan Türkçe Batı müzik terminolojisine yönelik çalışmaların ilk 25 yılı incelendiğinde çevirilerin Fransızcadan yapıldığı, bu terimlerin bir çoğunun Fransızca okunulduğu şekliyle Türkçe terim olarak kabul edildiği görülmüştür (porte, silans, desendan/asendan, gam, kromatik, diatonik, oktav, mezur, melodi, armür, şifre gibi). Bu terimleri Mehmed Zati’nin 1315 [1899/1900] yılında yayınladığı “Kütüphane-i musikiden Nazariyat-ı musiki” adlı eserinin sonunda yer alan Fransızca terimlerin Türkçe karşılıklarının verildiği sözlük kısmında da görmek mümkündür (Zati, 1315:124-138).

1900-1930 yılları arasında bazı terimlerin Türkçeleştirme çabalarının olduğu görülmüştür. Örneğin; porte, gam, melodi, enarmoni gibi yabancı kökenli kelimelerle birlikte Arapça ve Türkçe terimlerin de kullanıldığı (hutut-mistar, sıradizi, nağme-lahin, hem ahenk-hem sada gibi), 1950 sonrasında ise öz Türkçe karşılıklarının kullanıldığı (dizek, dizi, ezgi, sesdeş) görülmüştür. Bu terimlerden bazıları günümüze kadar gelen ve halen yaygın bir şekilde kullanılan (porte-dizek, gam-dizi, melodi-ezgi, enarmoni-sesteş) terimler olduğu söylenebilir.

Fransızcadan, İtalyancadan çevirilerin yapıldığı gibi anahtar, perde terimleri gibi yaygın olarak kullanılan Arapça kökenli terimler de dahil olmak üzere Türkçeleştirilmesine çalışılmış fakat bir çoğunda başarılı olunamamıştır. Kromatik gam, diyatonik gam, puandorg, mod gibi terimler için ise Türkçeleştirme çalışmaları çok az yapılan terimlerdir. Bu terimler “levni dizi, alaca, tuküf-durak-durağan, tarz” gibi kullanılmışsa da başarılı olunamayan terimlerdenidir.

Günümüzde kullanılan terimlerin bir kısmının Türkçe kökenli, bir kısmının da yabancı kökenli olduğu söylenebilir. Kısaca, müzik teorisi kitaplarında kullanılan Türkçe terimler şu şekilde sınıflandırılabilir;

1. Türkçeleştirilen çeviri terimler
2. Okunduğu şekliyle Türkçe yazılan, yabancı kökenli terimler
3. Bu sonuçlar ışığında şu önerilerde bulunulabilir;

Türkçe Batı müziği terminolojisinin temel teşkil eden terimlerinde dahi tek bir terime ulaşamadığı görülmektedir. Bu durum, Türkçe Batı müziği terminolojisinin halen değişim ve gelişim içinde olduğunu göstermektedir. Bu nedenle müzik terminolojisi üzerine çalışmaların müzik eğitiminin her alanında devam ettirilmesi gerekmektedir. Bu noktada müzik bilimcilerine önemli görevler düşmektedir.

Günümüzde yazılan Türkçe Batı müzik teorisi kitaplarında istenilen terminolojiye ulaşmada ikinci adımda önemli görev, yazarlara düşmektedir. Yazarların tek terim kullanması özellikle Türkiye’de genel müzik eğitime yönelik çalışmalarda Türkçe kökenli terimlere yer vermesi gerekir. Bu sayede Türkçe Batı müzik terminolojisinin, ikiliklere sebep olmadan sağlıklı bir gelişme göstereceği söylenebilir.

Türkçe Batı müzik terminolojisinin gelişiminin üçüncü adımında önemli görev müzik eğitimcilerine düşmektedir. Batı müzik teorisi eğitimcilerinin Türkçe kökenli ve tek bir terimde buluşması gerekir. Bu sayede ikiliğe sebebiyet verecek kavram karmaşası en aza indirilmiş olunabilir.

Ayrıca, Batı müzik terminolojisinin Türkçeleştirme çalışmalarının yanı sıra uluslar arası platforma çıkabilecek müzisyenler yetiştirebilmek için, uluslar arası ortak terminolojinin sağlanması adına da çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bu konunun da üzerinde durulması gereken önemli bir araştırma konusu olduğu söylenebilir.

KAYNAKLAR

Araştırmanın Örneklemine Oluşturan Kaynaklar

Arca, Mehmed Zati. Kütüphane-i Musikiden Nazariyat-ı Musiki, İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1315 [1899/1900].

Arca, Mehmed Zati. Kütüphane-i Musikiden Tedrisati Musiki (Kısmi Sani), İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1331 [1915].

Arca, Mehmed Zati. Kütüphane-i Musikiden Tedrisati Musiki (Kısmı evvel), İstanbul: Mahmud Bey Matbaası, 1926.

Arel, Hüseyin Sadeddin. Mübtediler için Nazari ve Ameli Armoni, İstanbul: Cihan Biraderler matbaası no:11-13, 1339 [1923].

Ataman, Ahmet Muhtar. Musiki Dersleri, Ankara: Güney Matbaacılık ve Gazetecilik T.A.O., 1951.

Atrek, Ferit Hilmi. Orta Okul Müzik Kitabı, Yyy, yy, 1953.

Danhauser, A. ve Baran, İlhan. Temel Müzik Kuralları, Ankara: Belgi yayınları, 1985.

Darbaz, Feridun. Türk ve Batı Müziği. İstanbul: Musiki Kültür Derneği yayınları, 1973.

Elhankızı, Aynur. Müziğin Temel Kuralları, Ankara: Eğitim Akademi yayınları, 2008.

Haciev, Paraşkev. (çev. Ahter Destan). Temel Müzik Teorisi, İstanbul: Pan yayıncılık no:68, 1999.

Karolyi, Otto. (çev. Mehmet Nemutlu). Müziğe Giriş, İstanbul Pan yayıncılık no:33, 1995.

Köse, Yücel. Alıştırmalarla Müzik Teorisi, İzmir: Avro yayınları, 2012.

Öktem, Mehmet Hulusi. Okullarda Müzik. İstanbul: Remzi Kitapevi, 1942-1943.

Özgül, İlhan. Müzik Eğitimi ve Öğretimi-kuramlar-solfejler-şarkılar-yaklaşımlar. Ankara: Pegem Akademi, 2009.

Özgür, Ülkü ve Aydoğan, Salih. Müziksel İşitme Okuma I, Ankara: Sözkesen matbaası, 2002.

Özgür, Ülkü ve Aydoğan, Salih. Müziksel İşitme Okuma Eğitimi ve Kuram II, Ankara: Gazi kitabevi, 2003.

Rougnon, Paul. (çev. Ahmet Muhtar). Mufassal Musiki Nazariyatı, İstanbul: Devlet Matbaası, 1930.

Sadık, Muhiddin. Musiki Nazariyatı, İstanbul: Akşam matbaası, 1928.

Saygun, Ahmet Adnan. Musiki Nazariyatı-Birinci kitap, İstanbul: Maarif Basımevi, 1958.

Sun, Muammer. Solfej birinci kitap. İstanbul: Adam yayınları, 1985.

Sun, Muammer. Solfej birinci kitap. Ankara: Evrensel müzikevi, 1996.

Sun, Muammer. Solfej 2. Ankara: Sun Yayınevi, 2005.

Süreyya, Musa. Musiki Kitabı, İstanbul : Milli Matbaa, 1927.

Tabakoğlu, Vicdan. Bona ve Müzik Teorisi Notları, Ankara: Canoğlu Ticaret Müzikevi, 1976.

Uz, Kazım. İbtidai Nota Dersleri, İstanbul: Şirket mertebiyeye matbaası, 1334 [1918].

Üngör, Mehmed Zeki ve Kanık, Veli. Nazariyat-ı Musiki, İstanbul: Ahmed İhsan ve Şürekası, 1341 [1925].

Üngör, Osman Zeki. Çocuklara Taganni Dersleri, İstanbul: Matbaa-i Ahmed İhsan ve Şürekası, 1341 [1925].

Yavuzoğlu, Nail. Uygulamalı Müzik Teorisi I-II. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2010.

Diğer Kaynaklar

Arel, Hüseyin Sadettin. Musiki Terimleri. Musiki Mecmuası, sayı: 8-9-10, İstanbul: Vakıf Matbaası, 1948.

Bozkaya, İsmail. Günümüz Türkiye'sinde müzik terminolojisi ve sorunları. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bursa: Uludağ üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 1988.

Develioğlu, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat (29. Baskı). Ankara: Aydın Kitap Evi Yayınları, 2012

Gazimihal, M. Ragıp. Musiki Sözlüğü. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1961.

Gedikli, Necati. Karadeniz Bölgesi Halk Musikisi Çalışmalarına Toplu Bir Bakış, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Cilt: III, sayfa: 149-161 Ankara: K. ve T. Bakanlığı MİFAD Yayınları, 1983.

Gedikli, Necati. "Müzik Araştırmacısı ve Folklorcu Olarak Ahmet Adnan Saygun", 27 12 Aralık 2012. <http://www.muziklopedi.org/?/Kitap>

Kostka, Stefan and Payne, Dorothy. Tonal Harmony with an Introduction to Twentieth-Century Music (Fifth Edition). New York: The McGraw-Hill Companies, 2004.

Say, Ahmet. Müzik Ansiklopedisi I-II-III-IV. Ankara: Başkent Yayınevi, 1992.

TDK. Terim Anketleri: müzik. Ankara: TDK yayınları, 1954.

Uslu, Recep. Osmanlılarda Batı Mûsikîsi Teorisi Eserleri: XIX. Yüzyıl, Orkestra Dergisi, Sayı: 307, s. 41-43, 1999.

Uz, Kazım. Ta'lim'i Musiki Yahud Musiki Istılahatı. Konstantiniye: Matbaa-i Ebuzziya, 1310 [1894].

Yener, Faruk. Musiki Lügatı I-Garp Musikisi. İstanbul: Tasvir Neşriyatı No. 30, 1944.

Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Teknikleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008